

Elämäntarinassa on kyse tästä hetkestä, aiemmin tapahtuneesta ja tulevaisuuden haaveista ja unelmista. Kädessäsi on ohje Elämänpolkuni -sivuihin, joiden avulla voit tallentaa näitä lapsen elämäntarinan palasia muistoksi hänelle itselleen, jotta hän voi myöhemmin palata niihin ja rakentaa niiden avulla elämäntarinaansa.

Sivujen käyttämisestä

Mikä? - Elämänpolkuni -sivut on väline sijaishuollossa ja perhehoidossa asuvien pienten lasten elämäntarinan taltioimiseen. Sivut on kehitetty alle 3-vuotiaiden elämäntarinaa silmällä pitäen, mutta niitä voi hyvin hyödyntää myös isompien lasten kanssa tai muussa työskentelyssä lasten ja perheiden kanssa.

Kokonaisuus koostuu seitsemästä erilaisesta sivusta:

- Juureni
- Muuton aika: Uusi koti ja minä muutosten keskellä
- Tällainen minä olen
- Tärkeiden tapahtumien ja muistojen polku
- Elämäni tärkeät ihmiset
- Tekstitön sivu
- Lisäsivu

Jokaisen sivun yläreunaan on kirjattu lyhyesti, mikä on sen tarkoitus ja tavoite.

Miksi? – Ensimmäiset elinvuodet ovat hyvin merkityksellinen ajanjakso ihmisen elämässä. Lapselle itselleen jää kuitenkin vain vähän muistoja tuolta ajalta, minkä vuoksi hän tarvitsee aikuisten apua varhaislapsuuden tapahtumien tallentamiseen. Välineen on tarkoitus tukea elämäntarinan palasten kokoamisessa, ja voit käyttää sitä lasta varten sinulle luontaisella tavalla.

Kenelle? Sivuja täytetään lasta varten, ja niiden on tarkoitus kulkea lapsen mukana, mikäli hänen asuinpaikkansa vaihtuu. Ne on suunniteltu ensisijaisesti perhehoitajan tai vanhemman täytettäväksi, mutta myös lapsen muuta lähiverkostoa (kummit, mummit ym.) kannattaa mahdollisuuksien mukaan hyödyntää.

Täytettyäsi sivun, sovi lapsen työntekijän kanssa, miten sivu tallennetaan lapsen asiakastietojärjestelmään. Tällöin tiedot säilyvät, vaikka paperiset lomakkeet katoaisivat lapsen jossain elämän käänteessä. Mikäli annat lomakkeen työntekijälle, pyydä häntä palauttamaan alkuperäinen kappale lapselle.

Miten?

- Kirjoita lapselle.
- Muista lisätä yläreunaan kuka ja milloin sivu on täytetty.
- Tyhjäksi jääviä kohtia ei kannata pelätä, vaan niitä voi täydentää myöhemmin. Valmista ei siis tarvitse tulla kerralla, vaan lapsen elämäntarinan palasia voidaan kerätä hänen mukaansa pikkuhiljaa. Joskus jotkut palaset saattavat löytyä vasta aikuisuudessa, jos silloinkaan.
- Saman lomakkeen voi täyttää useampaan kertaan. Älä siis arkaile ottaa lomakkeita käyttöön, vaikka olisit tuntenut lapsen vasta hetken aikaa.
- Erityisesti Muuton aika ja Tällainen minä olen –sivut kannattaa ottaa käyttöön lyhyenkin sijoituksen kohdalla.
- Tyhjää sivua voi hyödyntää esim. käden- ja jalanjäljen tallentamiseen tai sellaisten asioiden tallentamiseen, mille ei muilta sivuilta paikkaa löydy.

Lisälukemistoa elämäntarinatyöskentelystä kiinnostuneille:

Elämäntarinan palasia tallettamassa - miksi elämäntarinan taltioiminen on tärkeää?

"Omista vauva-ajoista mulla on tosi vähän muistikuvia, tietenkin. Ja mun elämäntarina on muodostunut myöhemmin sen perusteella mitä sukulaiset on musta kertoneet, mitä valokuvia musta on otettu ja mitä kirjauksia musta on lastensuojelussa tehty. Tosi pitkään mä en edes tiennyt, että mä olin ollut vauvana sijoitettuna, ja se tuli muistaakseni tietoon vasta, kun olin noin teini-ikäinen, ja mun täti mainitsi siitä jotenkin ohimennen."

-Sijaishuollosta aikuistunut-

Ensimmäiset elinvuodet ovat hyvin merkityksellinen ajanjakso ihmisen elämässä. Lyhyessä ajassa tapahtuu kehitystä ja oppimista niin fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti kuin emotionaalisesti. Päivittäin ja viikoittain voi tapahtua suuriakin harppauksia esimerkiksi vuorovaikutus- ja leikkitaidoissa sekä puheen- ja liikunnallisten taitojen kehityksessä. Lisäksi hyvin pienet arkiset hetket voivat näytellä isoa roolia vauvan ja taaperon senastisessa elämässä. On kuitenkin aikuisista kiinni, kuinka paljon lapselle jää talletettuja muistoja näistä vuosista. Sijaishuollossa pienenkin lapsen asuinpaikka voi vaihtua useita kertoja, mikä haastaa hänen kehityksessään ja elämässään tapahtuvien asioiden tallentamista sekä säilymistä hänen mukanaan. Aikuisten vastuu elämäntarinan palasten kokoajina ja tallettajina korostuu entisestään näiden muutosten keskellä.

"Edelleen kuitenkin toivon, että olisipa minusta kirjoitettu enemmän. Ja kumpu joku lastensuojelun työntekijä olisi jo lastensuojelun asiakkuuden aikana kertonut minulle omasta menneisyydestäni ja vauva-ajasta."

-Sijaishuollosta aikuistunut-

Ajatuksia ja tunteita voi herättää lapsen oikeus tietää juurensa. Mistä olen tullut, millaiseen sukuun olen syntynyt tai mitä syntymävanhempani minusta ajattelivat, kun kuulivat minusta ensimmäistä kertaa, ovat esimerkkejä kysymyksistä, joita moni sijaishuollossa oleva nuori ja sieltä aikuistunut miettii. Miten voisimme sijaishuollossa vahvistaa pienen lapsen oikeutta tietää juurensa, ja samalla antaa mahdollisuuden kiinnittyä turvallisesti nykyisen asuinpaikan aikuisiin? Miten tässä asiassa asettuvat suhteessa toisiinsa lapsen oikeus saada tietoa ja lapsen oikeus suojeluun? Jokainen lapsi on arvokas ja ainutlaatuinen. Jokaisen lastensuojelun piirissä olevan lapsen tarina on yksilöllinen. Siksi ei ole oikein antaa ohjetta, kuinka ja milloin oman elämän asioita tulisi lapsen kanssa käsitellä. Lapsena sijoituksia kokeneet jo aikuistuneet viestivät kuitenkin vahvasti, että turvallisista aikuisten ympäröimänä jo pienelle lapselle on hyvä kertoa rehellisesti hänen elämäntarinaansa liittyvistä asioista, etenkin jos hän niistä kysyy. Lapsi aistii herkästi, mikäli jotain yritetään peitellä, ja epätietoisuudessa eläminen voi kuormittaa jo pientäkin lasta suuresti. Kun elämäntarinan palasia on tallennettu varhaislapsuudesta alkaen, auttaa se myös perhehoitajaa tai työntekijää tehtävässään vastata lapsen kysymyksiin hänen omasta historiastaan.

"En koskaan oppinut tuntemaan äitiäni, enkä ole leikki-ikäni jälkeen ollut yhteydessä isääni, jolloin vauva-ajan elämäntarinan muodostuminen on ollut muiden läheisten aikuisten, valokuvien sekä lastensuojelun dokumenttien varassa. Siinä missä lastensuojelun dokumentit ovat viranomaisille tietoa tapaamisista ja tapahtumista lapsen elämässä, ne kirjoittavat samalla lapsen historiaa ja elämäntarinaa."

-Sijaishuollosta aikuistunut-

Keskusteltuamme useiden perhehoitajien, työntekijöiden ja sijaishuollosta aikuistuneiden kanssa, meille on vahvistunut, että varhaislapsuus on eritoten elämäntarinan palasten keräämisen aikaan. Palasten, joita hyödyntämällä lapsi tai nuori voi myöhemmin elämässään rakentaa elämätarinaansa ja oppia tuntemaan juuriaan edes jossain määrin. Näiden palasten kerääminen ei voi olla yhden ihmisen varassa, vaan siinä voivat olla mukana niin perhehoitajat, työntekijät, sukulaiset kuin läheiset – kaikki lapsen elämään eri vaiheissa kuuluvat ihmiset.

Kirjoittanut:

Pipsa Vario

Kehittämispäällikkö, Pesäpuu ry

